

AUTEURS: Prof. Dr. João Sabino

DATUM LAATSTE UPDATE: november 2022

USTEKINUMAB

Wat is ustekinumab?

Ustekinumab is een gehumaniseerd monoklonaal antilichaam dat interleukine (IL) 12 en 23 remt. Het is dus een biologische therapie bedoeld om ziekte van Crohn en colitis ulcerosa te behandelen, maar ook psoriasis of reumatische ziekten.

Hoe werkt ustekinumab?

Bij patiënten met auto-immuunziekten is er een abnormale reactie van het immuunsysteem tegen het eigen lichaam, waardoor er ontsteking (= inflammatie) ontstaat. Deze foute reactie vindt plaats bij patiënten met ziekte van Crohn en colitis ulcerosa, maar ook bij patiënten met psoriasis of reumatische ziekten. IL-12 en IL-23 zijn eiwitten met pro-inflammatoire eigenschappen die een belangrijke rol spelen in de werking van het immuunsysteem.

Ustekinumab is een IL-12 en IL-23 remmer en heeft hierdoor een anti-inflammatoire effect. Ustekinumab wordt gebruikt bij de behandeling van verschillende auto-immuunziekten.

De werking van ustekinumab treedt op na enkele weken. In sommige gevallen duurt het langer en bij sommige mensen werkt het medicijn helaas onvoldoende of helemaal niet.

Hoe wordt ustekinumab toegediend?

Ustekinumab is een IgG1K-monoklonaal antilichaam. Dit zijn grote eiwitten die niet via de mond ingenomen kunnen worden. De eerste toediening van ustekinumab gebeurt daarom in het ziekenhuis via een intraveneuze infusie. Nadien wordt ustekinumab subcutaan toegediend om de 8 of 12 weken. De subcutane toediening wordt door de patiënt zelf uitgevoerd. De techniek van toediening wordt u geleerd door de behandelende arts en/of IBD verpleegkundige.

De toediening van ustekinumab subcutaan elke 4 weken (of een extra intraveneuze toediening) bij verlies van respons wordt niet terugbetaald en wordt in het algemeen afgeraden. Het effect hiervan wordt immers momenteel nog bestudeerd in een lopende klinische studie (RESCUE-CD studie). Indien nodig, zal uw arts u aanspreken over deze studie.

Welke patiënten kunnen behandeld worden met ustekinumab?

Ustekinumab wordt gebruikt om actieve ziekte van Crohn of colitis ulcerosa te behandelen. Een behandeling met ustekinumab kan in België in principe enkel worden gestart bij patiënten met matig tot

ernstig actieve colitis ulcerosa of actieve ziekte van Crohn én indien de patiënt gedurende voldoende lange tijd een ander (biologisch) geneesmiddel kreeg met onvoldoende effect of met nevenwerkingen tot gevolg. Ustekinumab mag dus niet als eerst biologische therapie opgestart worden.

Welke voorzorgsmaatregelen worden getroffen wanneer gestart wordt met ustekinumab?

Tuberculose-screening

Het is een wettelijke verplichting om vóór de start van ustekinumab (net zoals bij de andere biologicals) een eventuele vroegere besmetting met tuberculose uit te sluiten. De tuberkelbacil is een bacterie die aanleiding kan geven tot een longontsteking (tuberculose). Vaak zullen personen met een normale afweer deze infectie zelf (dus zonder specifieke behandeling) kunnen bestrijden, frequent zelfs zonder symptomen te ervaren. Nadien kan de tuberkelbacil zich echter “slappend” in het lichaam nestelen. Wanneer de afweer tegen infecties vermindert, bijvoorbeeld door gebruik van ustekinumab, zou er dan actieve tuberculose kunnen ontstaan. Deze screening naar eventuele vroegere blootstelling aan tuberculose zal in de praktijk gebeuren aan de hand van een radiografie van de longen, aangevuld met een huidtest (PPD of Mantoux) en/of een bloedtest (IGRA).

Vaccinaties

Vóór de start van een behandeling met ustekinumab zal (net zoals bij de andere biologicals), indien dit in het verleden nog niet gebeurd zou zijn, vaccinatie tegen het hepatitis B virus, tetanus, de mazelen en tegen pneumokokken in orde gebracht worden. COVID vaccinatie wordt eveneens aangeraden.

Wat zijn mogelijke nevenwerkingen van ustekinumab?

Ustekinumab wordt in algemeen zeer goed verdragen en patiënten hebben weinig nevenwerkingen. Desondanks zijn er enkele mogelijke nevenwerkingen. Duizeligheid en hoofdpijn kunnen voorkomen bij patiënten behandeld met ustekinumab. Lokale reacties op de injectieplaats zijn ook mogelijk

Infecties

Patiënten onder ustekinumab kunnen méér vatbaar zijn voor sommige infecties. Indien infecties optreden tijdens behandeling met ustekinumab, betreft dit in de praktijk meestal milde infecties. Voornamelijk infecties ter hoogte van de bovenste luchtwegen worden waargenomen (keelontsteking, sinusitis, enz). Indien er klachten of symptomen zijn die kunnen passen bij een infectie, kan de behandeling met ustekinumab door de behandelende arts soms kortdurend onderbroken worden.

Speciale situaties

Zwangerschap en borstvoeding

De wetenschappelijke informatie over de veiligheid van ustekinumab tijdens de zwangerschap is beperkt.

Tot op heden zijn er geen aanwijzingen dat het gebruik van ustekinumab gedurende de zwangerschap of borstvoeding onveilig is. Een overzicht van alle gerapporteerde zwangerschappen met blootstelling aan ustekinumab toont immers geen toegenomen risico's voor de moeder of de baby. Europese richtlijnen stellen voor dat het gebruik van ustekinumab tijdens de zwangerschap overwogen kan worden, rekening houdend met de karakteristieken van de patiënt (bvb. ziekte activiteit, medische voorgeschiedenis).

Vaccinaties tijdens behandeling met ustekinumab

Patiënten die reeds onder ustekinumab staan, mogen (net zoals bij de andere biologicals) geen levend afgezwakte vaccins toegediend krijgen. In de praktijk gaat dit vooral over het vaccin tegen mazelen en het vaccin tegen gele koorts. Ook sommige vaccins tegen Herpes Zoster zijn levende vaccins. Het merendeel van de beschikbare vaccins zijn echter zogenaamde “geïnactiveerde vaccins”, die zonder problemen toegediend mogen worden aan patiënten onder lopende behandeling met ustekinumab. Het jaarlijkse griepvaccin wordt bijvoorbeeld sterk aanbevolen, alsook een vijfjaarlijkse “booster” van het pneumococcenvaccin. Ook de beschikbare vaccins tegen covid-19 zijn veilig toe te dienen (en aanbevolen) tijdens de behandeling met ustekinumab.